

Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Meslekî Gelişimleriyle İlgili Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri

Dr. Süleyman Sadi
SEFEROĞLU(*)

GİRİŞ

Bu çalışma, ilköğretim okulları birinci kademe (sınıf) öğretmenlerinin meslekî eğitim konusundaki görüşleriyle ilgili olarak toplanan verilen bir kısmının analizini içermektedir. Bu çalışmanın temel amacı, öğretmenlerin kendi meslekî gelişimleriyle ilgili bakışları, beklentileri ve önerilerini ortaya koymaktır.

Öğretmenlik mesleğinin ülke kalkınmasındaki rolü günümüzde bütün toplumlar tarafından bilinmekte ve bununla ilgili olarak çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesi alanında yapılan araştırmalar(1), bu mesleğin gereğince yürütülmesi ve okullardaki eğitimin kalitesinin yükseltilmesi için meslekî gelişimin bir zorunluluk olduğunu göstermektedir, çünkü “eğer öğretmen meslekte öğreniyorsa, o öğretmenin öğretmenliğinin kalitesi de yüksek olur.” Bu yüzden okullarda verilen eğitimin kalitesini iyileştirmek için öğretmenlere meslekî açıdan kendilerini geliştirme olanakları tanınmalıdır(2).

Bilgi, beceri, yetenek ve meslekte öğrenmek için gerekli koşullar olarak tanımlanabilen meslekî gelişim kavramı son yıllarda eğitimin geliştirilmesi çalışmalarında en önemli faktör olmuştur (3). Öğretmenlerin meslek içinde yetiştirilmelerinin bir gerekçesi olarak öğretmen adaylarının yetiştirildikleri eğitim kurumlarında yeterli meslekî eğitimi alamamış olmaları gösterilmektedir. Rosenholtz (4) yaptığı araştırmaların bulgularına dayanarak öğretmenlerin sınıfta başarılı olabilmeleri için becerilerinin güncelleştirilmesi gerektiğini, yani öğretmenlerin günümüz koşullarında daha etkili olabilmeleri için gerekli becerilere sahip olmalarının sağlanması gerektiğini ileri sürmektedir. Kendilerine profesyonel yardım verilen öğretmenler, bir takım eğitim etkinlikleri sonucunda bilgi ve becerilerini artırabilir ve bunun sonucunda da daha iyi birer öğretmen olabilirler.

Rosenholtz (5) ayrıca meslekî başarının genellikle daha fazla meslekî başarıyı beraberinde getirdiğini ileri sürmektedir. Başarılı deneyimler yaşayan öğretmenler kendi yetenek ve becerileriyle ilgili olarak daha fazla kendine güven duygusu geliştirirler. Bunun bir sonucu olarak daha etkili ve verimli olabilmek için kendilerini geliştirme yolunda arayışlar içinde olurlar ve bunun için daha çok çaba gösterirler.

İlkokul öğretmenlerinin kendi meslekî gelişimleriyle ilgili bakışları, beklentileri ve önerileri nelerdir?

Bu çalışmanın temel amacı ilköğretim öğretmenlerinin kendi meslekî gelişimleriyle ilgili bakışları, beklentileri ve önerilerini ortaya koymaktır. Çalışmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Çalışma öğretmenlerin meslekî eğitim konusundaki görüşlerini inceleyen bir çalışmada elde edilen verilerin bir kısmının analizini içerdiğinden, ana çalışma için hazırlanmış olan anketin 5 açık uçlu sorudan oluşan bölümü bu çalışma için kullanılmıştır.

Anket, Ankara ilinde rastgele seçilen 52 ilköğretim okulundan 500 öğretmene uygulanmıştır. Örneklemin bütün öğretmenleri temsil edebilmesini sağlamak amacıyla, bu 500 öğretmenden 400'ü şehir statüsünde olan okullardan 100'ü de köy statüsünde olan okullardan seçilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsünün verileri temel alınarak ve ayrıca posta hizmetlerinin köylerde verimli bir şekilde çalışmadığı ve bu yüzden de köy okullarından daha düşük düzeyde bir geri dönüş beklendiğinden oranlar bu şekilde karşılaştırılmıştır. Uygulanan/dağıtılan anketlerden 313 adedi yani % 64'ü geri dönmüştür. Geri dönüş oranı şehir okulları için % 69, köy okulları için ise %43 olmuştur.

Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, yanıtların içeriğine göre önce anlamlı gruplar hâline getirilmiş daha sonra da tablolara dönüştürülerek her madde için verilen yanıt sayısı ve yüzdelikler hesaplanmıştır.

İçindekiler...

- [Geleceğimizin Teminatı Dilimizdir](#)
- [Mustafa Necati'nin Türk Eğitiminin Gelişimine Katkıları](#)
- [Atatürkçü Düşüncede Eğitim Sistemi ve Boyutları](#)
- [Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Meslekî Gelişimleriyle İlgili Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri](#)
- [İdeal Öğretmen Üzerine Bir Araştırma](#)
- [Eylem Boyutuyla İlkokuma-Yazma ve Ezberleme](#)
- [Bilişim Teknolojisi Işığında Matematik Eğitiminin Değerlendirilmesi](#)
- [Lise Öğrencilerinin Işık Hakkındaki Yanlış Kavramları](#)
- [Avrupa Birliği Eğitim Programları “Sokrates Programı”](#)
- [Öğretmen Yetistirmede Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Uygulaması](#)
- [Sanat Eğitiminde Yaratıcılık](#)
- [Cumhuriyetin](#)

Bulgular ve Yorum

Anketteki ilk soru öğretmenlerin meslekî gelişimleriyle ilgili olarak hangi zorluk, sorun ve kaygılarla karşılaştıklarını bulmaya yöneliktir. Tablo 1’de de görüleceği gibi bu soruyu 179 kişi yanıtlamıştır. Katılımcılar öğretmenlerin ana sorunları olarak şu hususları belirtmişlerdir: “öğretmenlerin ekonomik sorunları”(% 30); “bir öğretmen sendikasının kurulması ve öğretmenlerin karar verme sürecinde rol almaları”(% 13); “eğitim sistemindeki reform ihtiyacı” (%13); “hizmet içi eğitim etkinliklerinin azlığı”(% 13) ve “meslekî yayınlara ulaşmada karşılaşılan güçlükler”(%12).

Tablo 1. Öğretmenlerin, Meslekî Gelişimleriyle İlgili Olarak Karşılaştıkları Zorluk, Sorun ve Kaygılara İlişkin Görüşler

Birinci Soruya Verilen Yanıtlar N= 179 (Yanıt verenlerin sayısı)	f	%
Öğretmenlerin ekonomik sorunları	54	30.1
Öğretmen sendikaları ve birlikleri kurna ve karar verme sürecinde yer alma ile ilgili sorunlar	24	13.4
Eğitim sisteminin reform ihtiyacı	24	13.4
Hizmet içi eğitim etkinliklerinin sunulmayışı	24	13.4
Mesleki yayınlara ulaşamama (ulaşmadaki zorluklar)	22	12.3
Milli Eğitim Müdürlüklerinin yeterli eğitim materyallerini sağlayamayışı	15	8.4
Atamalarda haksızlıklar (Öğretmenlerin işe gidip gidişlerindeki zorlukların göz önünde bulundurulmaması)	14	7.8
Ailelerin (velilerin) okula ve öğretmenlere karşı olan olumsuz tutumları	14	7.8
Öğretmenlerin çevrelerine uyumlarıyla ilgili zorluklar	12	6.7
Okullarda yeterli sayıda öğretmenin olmayışı ve köy okullarında birleştirilmiş sınıfların bulunması	13	7.3
Öğrencilerle ilgili sorunlar	10	5.6
Okullardaki fiziksel koşulların zayıflığı	9	5.0
Politik sınırlamalar ve öğretmenlerin sosyal sorunları	8	4.5
Sınıfların kalabalıklığı	6	3.3
Yöneticilerle ilgili sorunlar	6	3.3
Müfettişler ve teftişle ilgili sorunlar	5	2.8
Öğretmenlikle ilgili olmayan bir sürü görevin bulunması	4	2.2
Öğretmen yetiştiren programlardaki (kurumlardaki) yetersizlikler	4	2.2
Çeşitli diğer sorunlar	12	6.7

Ankete katılan öğretmenler, öğretmenliklerini geliştirme işine konsantre olmada ekonomik zorlukların en büyük engel olarak karşılıklarına çıktığını belirtmektedirler. Bir çok öğretmen, öğretmenlerin ekonomik durumları düzeltilmedikçe meslekî gelişimlerini beklemenin hayal olduğunu ifade etmektedirler. Bir katılımcı “Tüm öğretmenler maddî sıkıntılar içerisindeyler. Özellikle erkek öğretmenler ikinci bir iş arayışı içindedirler.” derken bir başkası ise şunları söylemektedir:

Ben şahsen öğretmenleri meslekî olarak geliştirmenin yollarından birisinin onların ekonomik durumlarının düzeltilmesinden geçtiğine inanıyorum. Öğretmenlerin meslekî konferanslara, toplantılara veya diğer etkinliklere katılabilmeleri için yeterli düzeyde bir gelirin olması gereklidir.

Öğretmenler kendilerini meslekî konularda yetiştirebilecek kaynak kitap bulamamaktadırlar. Yeterli kaynak millî eğitim tarafından verilmediği gibi ekonomik imkânsızlıktan öğretmenin kendisi de alamamaktadır.

Öğretmenlerin karar verme sürecinde rol almayışları ve öğretmen sendikalarının yokluğu ikinci sırada yer alan bir sorun olarak listedeki yerini almaktadır. Bir katılımcı, “Türkiye’de öğretmenlerin tam anlamıyla örgütlenme özgürlüğü olmadığı için mesleklerini gereği gibi yapamadıkları görülmektedir. Örgütlenme olayı bir sorundur.” diyerek sendikalaşma alanındaki tam özgürlüğün olmayışının öğretmenlerin mesleklerini gereğince yapmalarına engel oluşturduğunu belirtmektedir. Bir başka katılımcı ise, “Eğitim sisteminde sık sık değişiklikler olmakta ve bu değişikliklerden hiç kimsenin haberi olmamakta ve hiç kimse bu konuda bilgilendirilmemektedir. Bu değişiklikler öğretmenlerin katılımlarıyla yapılmalıdır.” demektedir. Bir diğer katılımcı ise düşüncelerini şu şekilde belirtmektedir:

Eğitim-öğretimle (ilgili) alınacak üst düzeydeki kararlarda öğretmenlerin görüş ve düşünceleri (rapor veya anket) alındıktan sonra karar verilmeli. Sık sık ve kimsenin bilmediği değişiklikler yapılmaktadır. Eğitim ve öğretimdeki yenilikler öğretmenlerin katılımıyla

olmalıdır. Son kararlarda öğretmenlerin görüşleri ve düşünceleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Meslekî gelişimle ilgili olarak belirtilen bir başka sorunun da eğitim sistemindeki reform ihtiyacı olduğunu belirten bazı katılımcılar şu öneride bulunmaktadır: “Öğretmenler tek bir merkezden yetiştirilmeli. Bu da ancak bir öğretmen akademisi kurularak mümkün olur.” Öğretmenlerin yetiştirilmesi ve istihdamı başka bir çalışmada da Nural(6) tarafından “okullarda sunulan eğitim hizmetlerinin kalitesinin yetersiz oluşunun nedenleri” arasında gösterilmektedir. Bu saptama, Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme sorununun boyutunu göstermektedir.

Anketteki ikinci açık uçlu soru, öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları ve sorunları aşmak (çözmek) için öğretmenlerin kendi önerilerini bulmaya yöneliktir. Bu soruya yanıtların dağılımının verildiği Tablo 2’de de görüleceği gibi soruyu 215 kişi yanıtlamış bulunmaktadır. Bu tabloda “eğitim sisteminde reform”(%27), “öğretmenlerin yaşadıkları ekonomik sorunların/zorlukların çözümlenmesi” (%26) ve “hizmet içi eğitim etkinliklerin yaygınlaştırılması”(% 18) gibi önerilerin liste başında yer aldıkları görülmektedir.

Tablo2: Öğretmenlerin Karşılaştıkları Zorlukları ve Sorunları Aşmak (Çözmek) İçin Yaptıkları Öneriler

İkinci Soruya Verilen Yanıtlar- N= 215 (Yanıt verenlerin sayısı)	f	X
Eğitim sisteminde köklü bir reform yapılmalıdır. Yeni programlar hazırlanmalı, öğretmenlerin ihtiyaçları karşılanmalı, yasa ve yönetmeliklerde gerekli değişiklikler yapılmalı ve yeni bir atama politikası geliştirilmelidir.	59	27.4
Öğretmenlerin ekonomik sorunları çözümlenmelidir.	56	26.0
Hizmet içi eğitim etkinlikleri yaygınlaştırılmalı ve amacına uygun bir şekilde uygulanmalıdır.	39	18.1
Öğretmenler; birer araştırmacı olarak, meslektaşlarıyla fikir alışverişi yaparak, meslekî yayınları okuyarak/inceleterek ve değişik öğretim yöntemlerini kullanarak kendi kendilerini geliştirebilirler.	35	16.3
Mesleki kuruluşlar ve öğretmen sendikaları kurulmalıdır. Öğretmenler karar verme sürecinde yer almalıdırlar.	32	14.9
Öğretmenler; diğer insanlara karşı hoşgörülü ve sevecen bir İnsan olarak, kendilerine güven duyguları geliştirerek, yeni düşüncelere açık olarak, meslektaşlarıyla iyi ilişkiler kurarak ve onlarla dayanışma içinde bulunarak kendilerini kişisel olarak geliştirebilirler.	26	12.1
Müfettişler bir teftişçi gibi değil bir rehber gibi hareket etmeli ve davranışlarında objektif olmalı.	17	7.9
Okul ve Milli Eğitim Müdürlüğü yöneticileri öğretmenler ile iyi ilişkiler içinde olmalı ve sorunların çözümü ile ilgili olarak öğretmenlerin tarafında yer almalılar.	13	6.0
Aileler (veliler) eğitilmeli ve onların öğretmenler ve okul yöneticileriyle iyi ilişkiler içinde olma sağlanmalıdır.	12	5.6
Öğrenciler zekâ düzeylerine uygun olarak özel sınıflara konulabilmeli ve onların sorunlarıyla ilgilenilmeli.	12	5.6
Öğretmenlerin ihtiyaç duydukları eğitsel materyaller sağlanmalıdır.	11	5.1
Öğretmenlerin meslekî yayınlara ulaşabilmeleri için gerekenler yapılmalıdır.	10	4.6
Sınıfların kalabalıklığı sorunu bir çözüme kavuşturulmalıdır.	10	4.6
Öğretmen yetiştiren kurumlarda bir yeniden yapılanmaya gidilmelidir.	8	3.7

Okulların fiziksel koşulları düzeltilmedir/geliştirilmelidir	3	1.4
Çeşitli diğer öneriler	5	2.3

Bazı katılımcılar, bütün öğretmenlerin en az bir lisans derecesine sahip olmalarının gerekliliği üzerinde dururken, bazı diğer katılımcılar da, toplu (taşımali) öğretim gibi köy okullarındaki eğitim-öğretim etkinlikleri ile ilgili bir takım düzenlemeler yapılmasının önemine değinmektedirler. Diğer bazı katılımcılar ise düşüncelerini aşağıdaki şekilde belirtmektedirler:

Maddî bakımdan öğretmenlerin desteklenmesi gereklidir. Öğretmenin ekonomik problemleri çalışma hayatını etkiliyor. Öğretmen evindeki sıkıntıları düşünmemelidir. Ancak sorunları olmayan bir öğretmen bütün benliği ile eğitim ve öğretim ile uğraşabilir. Öğretmenlerin zorluk ve sorunların üstesinden gelebilmeleri için ekonomik yönden güçlü olmaları gerekir.

Günümüzde öğretmen günlük bir gazeteyi dahi alıp okuyacak ekonomik güce haiz değilken öğretmenin kendi kendini yetiştirmesi gibi boş hayaller kurulmamalıdır.

Diğer meslek gruplarında olduğu gibi (Örnek: Barolar Birliği) bir oda veya birlik kurulmalıdır.

Meslekte yeni olan öğretmenler kendilerine rehberlik edebilecek öğretmenlerin bulunduğu okullarda göreve başlamalıdır.

Eğitim politikadan arındırılmalı. Millî eğitimin her kademesinde gerçek eğitimciler görev almalı. İdareciler, her insana aynı gözle bakabilen, kültürlü, iyi bir eğitimci olmalıdır.

Öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak yapılan bazı diğer araştırmalarda da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Örneğin, Üstüner (7) öğretmen morali konusunu da ele aldığı araştırmasında “öğretmenlerin moral alt boyutlarından en az doyum sağladıkları boyutun maaş doyumunu” olduğunu saptamıştır. İlköğretim okulu öğretmenlerinin iş doyumunu üzerine bir araştırma yapan Günbayı (8) da “öğretmenlerin ödentilerinde iş doyumlarının düşük olduğunu” belirtmekte ve öğretmenlerin maaşlarının ve sosyal yardımlarının artırılması ve maaşlarının eğitim düzeyleri ile tutarlı bir düzeyde artırılmasının iş doyumunu yükseltebileceğini ileri sürmektedir.

Bazı katılımcılar hizmet-içi eğitim etkinliklerinin çoğaltılması ve işleyişlerinin iyileştirilmesinin gerekliliği üzerinde dururken, bazıları ise özellikle ilköğretim müfettişlerinin kendi meslekî yaşamlarındaki rollerine değinmekte bu sistemin işleyişinin değiştirilmesinin gerekliliği üzerinde durmaktadırlar:

Meslektaşlarla sorunlar paylaşılmalı, müfettişlerin rehberlikleri daha ön plânda olmalı. Daha ciddi ve kapsamlı hizmet içi eğitim olmalı ve her öğretmen aşama aşama bu eğitime katılmalı (Hizmet içi eğitim kurslarının göstermelik olduğuna inanıyorum).

Görevlendirilen müfettişlerin teftişten ziyade rehberlik yapmak için okula gelmeleri ve daha sık uğramaları gerekli. Uzman kişilerin okullarda örnek uygulamalar yapmaları gerekiyor.

Öğretmenleri en iyi tanıyan idareciler olduğundan Müfettişleri, öğretmenleri strese sokan angarya olarak tanımlıyorum.

Teftişlerde daha objektif olunması gerekir. Eğitim ve öğretimdeki başarıda bir saatlik teftiş ölçütü olarak alınmamalı.

Türk eğitim sisteminde denetim sisteminin işleyişinde sorunlar olduğunu Nural (9) ve Okutan(10) da ifade etmektedirler. Okutan, “ilkokullarda kurum teftişinin değerlendirilmesi” konulu çalışmasında yukarıdaki ifadelerle benzer ifadelerle denetim görevini üstlenen müfettişlerin denetim rollerinin rehberlik rolleriyle çatıştığını ve bu sorunun çözümlenebilmesi için de müfettişlere verilen çeşitli görevlerin farklı kişilerce yürütülmesinin gerektiğini belirtmektedir.

Ankette üçüncü soruda iki öğretmenin birbirlerinin öğretmenliğini geliştirme ile ilgili olarak birbirlerine ne tür yardımlarda bulunabilecekleri konusundaki düşünceler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu soruyu yanıtlayan 220 katılımcı (Tablo 3) öğretmenlerin temel olarak, “meslekî konuları ve sınıflarında karşılaştıkları sorunları tartışabileceklerini, fikir alışverişinde bulunabileceklerini”(% 30), “öğretim plânlarını birlikte hazırlayabileceklerini, çeşitli sınıf etkinliklerini plânlamada ve uygulamada iş birliği yapabileceklerini”(%23), “meslektaşlarını, öğretmenliklerini gözlemek üzere kendi sınıflarına davet edebileceklerini

ve ayrıca birbirlerinin sınıfında ders verebileceklerini”(% 15), “birbirlerine karşı açık ve dürüst olarak birbirlerinin sorunları hakkında konuşabileceklerini ve sorunlarına çözüm yolları araştırabileceklerini”(%14) ve “eğitsel materyalleri ve diğer kaynakları değiş tokuş yapabileceklerini”(%10) belirtmektedirler.

Yapılan bu çeşitli önerilerin yanında bazı katılımcılar da bu konuda pek iyimser olmadıklarını belirterek iki öğretmenin birbirlerine yardımcı olamayacaklarını ileri sürmektedirler. Bu katılımcılara göre yalnızca uzman kişiler diğer kişilere yardımcı olabilirler:

Benim düşünceme göre eğer her iki öğretmen de yetersiz ise birbirlerine yardımcı olamazlar.

İki öğretmenin birbirlerine verebilecekleri yardım sınırlıdır. Meslekteki yenilikler yalnızca herkesin katılımına açık olan meslekî seminer ve konferanslarda kazandırılabilir.

Bu yanıtlar, Türk toplumunun soru soran bireylere bakış açısını da göstermektedir. Her ne kadar soru “İki öğretmen, birbirlerinin öğretmenliğini geliştirme ile ilgili olarak birbirlerine ne tür yardımlarda bulunabilirler?” şeklinde yöneltilmişse de soru “iki yetersiz öğretmen birbirlerine nasıl yardımcı olabilir?” şeklinde yorumlanmıştır. Türk toplumunda öğretmenin her şeyi bildiği (veya bilmesi gerektiği) varsayılır. Bu yüzden de eğer birisi sorular soruyorsa bu o kişinin yetersiz olduğunu gösterir diye düşünölebilmektedir. Yine bu yüzden yetersiz olarak etiketlenmek istemeyen kişiler(öğretmenler)kapalı kapılar arkasında kendilerini yalnızlığa mahkum etmektedirler.

Bu durumun bir başka yorumu ise şu şekilde olabilir:Türkiye’de okul kültüründe öğretmenin öğretmene yardım ettiği plânlı programlı bir sistem bulunmadığı için öğretmenler birbirlerine meslekî olarak nasıl yardımcı olabileceklerini bilmiyor olabilirler. Bu yanıtlar ayrıca öğretmenlerin kendilerini meslekî olarak yeterli görmüyor olabileceklerinin bir göstergesi de olabilir.

Öte yandan, aşağıdaki alıntılarda olduğu gibi, bazı katılımcıların yaptıkları ilginç öneriler de başka durumların göstergesi olabilir:

Zorluklarla karşılaştıklarında yardım istemekten çekinmeyerek.

Birbirleriyle rekabete girmeden yapıcı ve olumlu bir hava içerisinde yardımcı olabilirler.

Öğretmen öğretmenin en yakın destekçisi olmalıdır.

Bu önerilere (dileklere) bakarak; öğretmenlerin çeşitli nedenlerden dolayı birbirlerinden yardım isteme konusunda çekingen davrandıklarını, birbirleriyle rekabet içinde olduklarını ve aynı ortamda oldukları hâlde birbirlerinin destekçisi olmadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 3. İki Öğretmenin, Birbirlerinin Öğretmenliğini Geliştirme İle İlgili Olarak

Birbirlerine Yapabilecekleri Yardımlarla İlgili Önerileri

Üçüncü Soruya Verilen Yanıtlar N= 220 (Yanıt verenlerin sayısı)	f	%
Öğretmenler meslekî konulan ve sınıflarında karşılaştıkları sorunları tartışabilir, fikir alış verişinde bulunabilirler.	65	29.5
Öğretmenler öğretim plânlarını birlikte hazırlayabilir, çeşitli sınıf etkinlerini plânlamada/uygulamada iş birliği yapabilirler.	51	23.2
Öğretmenler meslektaşlarını, öğretmenliklerini gözlemek üzere kendi sınıflarına davet edebilir ve ayrıca birbirlerinin sınıfında ders verebilirler.	34	15.4
Öğretmenler, birbirlerine karşı açık ve dürüst olanak birbirlerinin sorunları hakkında konuşabilir ve sorunlarına çözüm yolları araştırabilirler.	30	13.6
Öğretmenler, eğitsel materyalleri ve diğer kaynakları değiş tokuş yapabilirler.	22	10.0
Öğretmenler birbirlerine örnek dersler verebilir ve çeşitli	16	7.3

alanlarda rehberlik yapabilirler.		
Öğretmenler, bir sorulan olduğunda veya bilmedikleri bir durumla karşılaşmalarında birbirlerine danışabilirler.	13	5.9
Öğretmenler birbirlerini, kullandıkları değişik öğretim yöntem ve teknikleri konusunda bilgilendirici olabilirler.	12	5.4
Aynı sınıfları okutan öğretmenler biraraya gelerek kendi sınıflarına özgü sorunları/konuları tartışabilirler.	10	4.5
Öğretmenler birbirlerine meslekî yayımları tavsiye edebilirler.	10	4.5
Öğretmenler birer dost/arkadaş olabilirler ve birbirlerine moral destek verebilirler.	12	5.4
Çeşitli diğer yol ve yöntemler	8	3.6
Soruyla ilgili olmayan yorum ve öneriler.	16	7.3

Yeni bir öğretmenin(mesleğe yeni atanmış bir öğretmenin, sisteme yeni bir öğretmen veya bir sınıfı ilk defa okutan bir öğretmenin) deneyimli bir öğretmenden ne tür yardımlar alabileceğini ortaya çıkarmaya yönelik olarak dördüncü soru 214 katılımcı tarafından yanıtlanmıştır(Tablo 4).

Katılımcılar, temel olarak deneyimli öğretmenlerin yeni öğretmenlere “moral destek verebileceklerini, bir dost/arkadaş olabileceklerini, onların açık ve dürüst bir şekilde sorunlarını ve korkularını paylaşabilecekleri bir ortam yaratabileceklerini, onların sorunları hakkında konuşarak o sorunlara çözüm yolları bulmalarına yardımcı olabileceklerini”(26%), “öğretim planlarını hazırlamada yardımcı olabileceklerini”(24%), “onları gözlemler yaparak kendi sınıflarına davet edebileceklerini veya onların sınıflarına giderek derslerini izleyebileceklerini, örnek dersler verebileceklerini ve çeşitli alanlarda rehberlik yapabileceklerini”(23%), ve “kendilerinin daha önce kullandıkları çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini gösterebileceklerini”(22%) ifade etmektedirler.

Bir çok katılımcı deneyimli öğretmenlerin yeni öğretmenlere yapabilecekleri en önemli yardımın onların ihtiyacı olan moral desteği vermeleri olduğunu belirtmektedirler. Bu durumu aşağıdaki şekillerde ifade etmektedirler:

Yeni gelen arkadaşına yakınlık gösterip ona her türlü eğitim öğretimle ilgili sorunlarında kendisine yardımcı olmaya hazır olduğunu samimi olarak söyleyerek yardımcı olabilirler. Yeni öğretmenin çekinmeden kendilerine başvurabileceğini davranışlarıyla hissettirebilir.

Öncelikle ona karşı dostane davranarak, iyi bir arkadaşlık kurarak, problemlerinin çözümüne yardımcı olarak, sınıfını ziyaret ederek hatalı gördüğü durumların düzeltilmesini sağlayarak yardımcı olabilir.

Önce ona bir insan olarak değer vererek onu bir öğretmen olarak benimsemeli, onu okula ve mesleğe yakınlıkla problemlerini rahatça tartışabileceği bir ortamı yaratmalı. Bu meslekten korkmamasını, zamanın her şeyi öğreteceğini, her şeyin yaşanarak öğrenildiğini kendisine söyleyerek yardımcı olunabilir.

Deneyimli bir öğretmen düşünce ve görüşlerini, deneyimlerini, yeni öğretmene açık açık anlatmalı ki yeni öğretmen her zaman başvuracağı bir kişinin varlığını hissedebilsin. Yeni öğretmenin bir öğrenci olmadığını, sadece meslektaş olduğunu hatırlayıp ona göre yaklaşılması gerektiğine inanıyorum.

Açık davranması gerektiği ve her konuda yardım isteyebileceği kendisine hissettirebilir. İyi bir gözlemci olması gerektiği ve kendisine güven duyması gerektiği konusunda yardımcı olunabilir.

Aşağıdaki dilek ve öneriler meslekî yardımlaşma konusunda öğretmenlerin beklentileri ve bu konuda dışardan birisinin işi başlatması dileği kendisini hissettirmektedir:

Öğretmen yardım istediği zaman ve istediği konuda alabilir. İstek karşı taraftan gelmelidir. Yeni öğretmen yardım istediği her konuda yardımcı hiç bir arkadaşının

Deneyimli öğretmenler yeni öğretmenlere, çevrelerini (diğer öğretmenler, okul personeli, okul binaları, öğrenciler, veliler bulunulan çevre) tanıma ve uyum sağlama konusunda yardıma olabilirler.	20	9.3
Deneyimli öğretmenler yeni öğretmenlere, eğitsel materyaller ve onların ihtiyaç duyabilecekleri diğer kaynakları verebilir veya sağlayabilirler.	15	7.0
Deneyimli öğretmenler yeni öğretmenlere mesleki yayınlar önerebilirler.	5	2.3
Deneyimli öğretmenler yeni öğretmenlerle fikir alışverişinde bulunabilirler ve eğitsel sorunları tartışabilirler.	4	1.9
Deneyimli öğretmenler yeni öğretmenlere yardımcı olmak üzere görevlendirilmelidirler.	3	1.4
Hiç kimse yardım talebinde bulunmaz ve hiç kimse de yardım etmez.	3	1.4
Garip-anlaşılmaz öneriler.	3	1.4

Anketteki son soru katılımcılardan meslekî gelişimle ilgili olarak bir takım genel önerileri almayı amaçlamaktadır. Tablo 5'te belirtildiği gibi bu bölümde 144 katılımcının söyleyeceği bir şeyleri olmuştur. Yapılan bazı yorumlar ve öneriler şunlardır: "daha fazla hizmet içi eğitim etkinlikleri, seminerler, meslekî toplantılar ve konferansların düzenlenmesi ve bu etkinliklerin daha çok öğretmene sunulması" (% 26), "öğretmenlere meslekî yayınların sağlanması" (% 23), "öğretmenlerin gelir durumunun tatmin edici bir düzeye getirilmesi" (%19), "öğretmenler açık olmaya ve kendilerini yenilemeye gönüllü olmalı ve öğretmenler kendilerini geliştirmek için değişik yollara başvurmalıdırlar" (%17), "öğretmen eğitimi sistemi değiştirilmelidir, öğretmen okulları yeniden açılmalı veya yeni eğitim fakülteleri kurulmalıdır" (% 12).

Bu bölümde de öğretmenlerin ekonomik sıkıntıları yine en çok sözü edilen husus olmaya devam etmektedir. Bir çok katılımcı ekonomik yönden zayıf olmanın meslekî gelişimin önünde büyük bir engel oluşturduğunu belirtmektedirler. Aşağıdaki ifadelerde katılımcılar kendi ifadeleriyle durumu özetlemektedirler:

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik de yoğun emek gerektiren mesleklerin başında gelmektedir. Emek-ücret dengesizliğinin giderilmesi de meslekî gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Öğretmenlerin ekonomik durumu iyileştirilmelidir. Maaşlar yaşam standartlarına göre ayarlanmalı. Öğretmen geçim kaygısı çekmemelidir.

Öğretmen insan yetiştiren bir değerdir, bu değer iyi bir meslekî formasyon kazanmış, çağdaş, demokrat ve yurtsever olmalıdır. Bu nedenle bir Öğretmenler Akademisi kurulsun diyoruz. Öğretmen bakkal ve manavın önünden geçerken başını eğerek geçmesin diyoruz.

Öğretmenlerin meslekî gelişimlerini artırmanın bir yolu da ekonomik durumlarının iyileştirilmesi ile paralel olduğuna inanıyorum. Meslekî kaynaklara ayıracak paran olmalı. Meslekî gelişimle ilgili toplantılara katılmak için onun getirdiği malî külfeti karşılayabilecek ölçüde olmalı.

Öğretmenlerin meslekî yayınları takip edip okuyabilmeleri için ekonomik sorunlarının çözülmesi gerekir.

Özel sorunları (sağlık, para gibi) yoluna girerse, meslekî alanlarda, mesleğinde daha başarılı olabilirler. Kısaca, önce karınları tam doyurulmalıdır.

Gülünç ücret politikaları terkedilmeli. Öğretmenlerin sosyo-ekonomik düzeyi yükseltilmeli, maddî imkânsızlıklar ve geçim derdinde kendini mesleğine adayamıyor. Bu yüzden de öğrencisine karşı yeterli olamıyor.

Araştırmaya katılan öğretmenler ayrıca okullarımızdaki öğretimi geliştirmek için eğitim sistemimizde köklü bir yeniden yapılanmanın gerekli olduğunu ileri sürmektedirler. Katılımcılar kurumsal yapıdaki değişikliklerle ilgili olarak aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

Bu sistem içinde eksiği olan yalnız öğretmen değildir. Öğretmen 4/4 lük olsa bile sistemdeki hatalar eğitimi ancak %25'lere oturtmak, siyasîlerin aracı olmaktan kurtarmak gerekir. Öğretmeni önce lâayık olduğu yere getirmek gerekir. Aç insan normal düşünemez.

Eğitim mahallinden yönetilir hâle geldiğinde iyi öğretmenler diğer meslektaşlarından daha fazla ücret alacak ve aranılır öğretmen olacaktır. Eğitim belediyelere devredilmelidir.

Öğretmenlere en az üç yılda bir yazın iki ay üniversitelerde seminerler verilmeli. Başarılı olamayanlar öğretmenlikten ayrılmalı veya yeniden rehber öğretmenin yönetiminde stajını yapmalıdır.

Televizyonun her kanalında periyodik olarak eğitim ve öğretim sorunlarının tartışıldığı, son gelişmelerin duyurulduğu, program geliştirici programlar yapılabilir.

TV4. Kanal'da İlköğretim Okullarının İlkokul kısımları için ayrı bir program saati konulmalı. Öğretmenler için meslekî gelişmeleri konu alan bu programlar müfettişlerce teftişlerde değerlendirilmeli.

Sene sonu seminer çalışmalarında kısa da olsa hizmet içi eğitim kursları verilebilir. Bilgi çağında yaşıyoruz. Her gün birşeyler değişiyor. Türkçe dersi için(sürekli kelimelerin yazılışı ile uğraşılıyor. Yeterli imlâ kılavuzu yok). Sosyal Bilgiler (kaynaklardaki tarihler birbirini tutmuyor) vb.

Meslekte temel bilgiler mutlaka öğretmen okullarında kazandırılmalı. Bu okulların daha ilk yıllarında uygulamalı dersler başlamalı. Sağlam bir temel alan öğretmen adayı, öğretmen olunca mesleğini geliştirici metot ve teknikleri kendisi yaratacak ve başarı ile uygulayacaktır.

Öğretmenin kendi ülkesinin tarihî ve turistik yerlerini gezip görmüş olması ve ülkesinin her yerini tanımış olması gerek.

Okullarda öğretmenlerin kendilerini yetiştirmelerinde yardımcı olacak yayınlar, filmler, çalışma ortamlarının sağlanması.

Tablo 5. Öğretmenlerin, Kendi Meslekî Gelişimleriyle İlgili Yorum ve Önerileri

Beşinci Soruya Verilen Yanıtlar

N= 144 (Yanıt verenlerin sayısı)

	f	%
Daha fazla hizmet içi eğitim etkinlikleri, seminerler, mesleki toplantılar ve konferanslar düzenlenmeli ve bu etkinlikler daha çok öğretmene sunulmalı.	37	25.7
Öğretmenlere meslekî yayınlar sağlanmalı.	33	22.9
Öğretmenlerin gelir durumu, tatmin edici bir düzeye getirilmeli.	27	18.7
Öğretmenler açık olmaya ve kendilerini yenilemeye gönüllü olmalı. Öğretmenlerce uygun bir mesleki ortam sağlanmalı ve öğretmenler kendilerini geliştirmek için değişik yollara başvurmalarıdır.	24	16.7
Öğretmen eğitim sistemi değiştirilmelidir. Öğretmen Okullar yeniden açılmalı veya yeni eğitim faaliyetleri kurulmalıdır.	17	11.8
Öğretmenlere, reel/sosyal yaşamlarını gereği gibi yaşayabilmeleri için malî yönden destek verilmelidir.	13	9.0
Denetim (teftiş) sistemi değiştirilmeli. Müfettişler daha çok rehberlik fonksiyonunu üstlenmelidirler. Müfettişler meslekî açıdan yetersizdirler	13	9.0
Ulusal eğitim sistemi politikadan uzak tutulmalıdır	10	6.9
Okullarda veya Milli Eğitim Müdürlüklerinin gözetiminde meslekî toplantılar düzenlenmelidir.	10	6.9
Öğretmenler arasında bir iletişim sistemi kurulmalıdır.	10	6.9
Okul ve ders programları her yıl değiştirmemeli. Değişiklikler yalnızca günümüzün gerektirdiği doğrultuda yapılmalıdır.	9	6.2
Öğretmenlik mesleğine ne saygıyı geri getirmek için her ne gerekiyorsa yapılmalıdır.	7	4.9

Okullara/öğretmenlere eğitsel materyaller ve ihtiyaç duyulabilecek diğer kaynakları sağlamak için çalışılmalıdır.	7	4.9
Müzik, resim, beden eğitimi ve okullarda eğitsel materyaller kullanımı vb. gibi konularda eğitici etkinlikler düzenlenmelidir.	6	4.2
Televizyon ve diğer basın yayın organları öğretmenlerin mesleki eğitimi için kullanılmalıdır.	5	3.5
Sınıflarımız gereğinden fazla kalabalık.	4	2.8
Eğitim sektörüne daha fazla (mali) kaynak aktarımı <u>yapılmalıdır</u> .	4	2.8
Öğretmenlerin kendi ülkelerini (gezmelerine) görmeleri, tanımaları sağlanmalıdır (bu amaçla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır).	3	2.1
Eğitim sistemimizdeki merkezîyetçi yapıdan uzaklaşılmalıdır.	1	1.7
Diğer	5	3.5

Sonuçlar ve Öneriler

Anketi yanıtlayan öğretmenler, öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukların ve sorunların üstesinden gelebilmek için eğitim sisteminde bir reforma ihtiyaç bulunduğunu belirtmektedirler. Ayrıca; yeni ders programlarının hazırlanması, öğretmenlerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması, eğitimle ilgili yasa ve yönetmeliklerde gerekli değişikliklerin yapılması ve yeni bir atama-yer değiştirme politikasının düzenlenmesi yapılan diğer öneriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ankete katılanların hoşnut olmadıkları bir başka durum da, devletin haksız eğitim ve ekonomi politikalarına karşı kendilerini korumada bir yol olarak gördükleri öğretmen sendikalarını kurmada karşılarına çıkan yasal engeller.

Ankete katılanların yaptıkları diğer öneriler de “öğretmenlere meslekî yayınların sağlanması (ulaştırılması), (eski) öğretmen okullarının yeniden hayata geçirilmesi veya yeni öğretmen yetiştiren kurumların kurulması, denetim sisteminde köklü değişikliklerin yapılması, okullarda daha fazla ve sıklıkta meslekî toplantıların yapılması ve öğretmenler arasında bir iletişim sisteminin kurulmasının sağlanması” olmaktadır.

Meslekî gelişimin önündeki en büyük engel olarak hizmet içi eğitim etkinliklerinin azlığını gören katılımcılar bu etkinliklerin yaygınlaştırılmasını ve ayrıca etkinliklerin amaçlarına uygun bir şekilde uygulamaya konulması gerektiğini de belirtmektedirler.

Katılımcıların ısrarla belirttikleri bir başka husus da iki öğretmenin “meslekî konuları ve sınıflarında karşılaştıkları sorunları tartışma, eğitsel materyallerle ilgili fikir alış verişini yapma, ders plânlarını birlikte hazırlama, çeşitli sınıf içi etkinlikleri birlikte uygulamaya koyma ve birbirlerinin sınıflarında ders verme” ve benzeri paylaşımlarla birbirlerinin öğretmenlik uygulamalarını geliştirebileceklerini vurgulamalarıdır.

Deneyimli öğretmenlerin yeni öğretmenlere nasıl yardımcı olabilecekleri konusundaki soruya verilen yanıtlar(yapılan öneriler) yeni öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların katılımcılar tarafından çok iyi bir şekilde bilindiğini göstermektedir. Deneyimli öğretmenlerin yeni öğretmenlere yapabilecekleri yardımlarla ilgili olarak yapılan önerilerin bir kısmı: “yeni öğretmenlere ihtiyaç duydukları moral desteğin verilmesi, yeni öğretmenlerin korkusuzca sorunlarını ve korkularını paylaşabilecekleri bir dost ortamının yaratılması, onlara ders plânlarının yapılması konusunda yardımcı olunması, sınıf içi gözlemlerin yapılması, rehberlik yapılması, kendilerinin daha önce başarılı bir şekilde kullandıkları çeşitli yöntem ve tekniklerin tanıtılması”. Ancak, yeni öğretmenlerin sorunlarını belirtmedikçe deneyimli öğretmenlerin çözüm önerileri sunamayacaklarını belirten katılımcılar, yeni öğretmenlerin özgürce sorunlarını paylaşabilecekleri bir ortamın yaratılmasında deneyimli öğretmenlere önemli bir görev düşüğünü belirtmektedirler.

Öğretmenin kişisel ve meslekî gelişimi için gereken etkinliklerin düzenlenmesi ve uygulanması ülkemizde genellikle Millî Eğitim Bakanlığından (MEB) beklenir. Ancak, gerek ülkemizdeki öğretmen sayısının yüksekliği, gerek MEB’na genel bütçeden ayrılan pay ve gerekse diğer bir takım nedenlerden ötürü bütün bu etkinlikler ya yeterine yapılamıyor ya da etkili olamıyor. Örneğin, ilköğretim müfettişlerinin öğretmenlere rehberlik yapmaları yani onların hizmet içi eğitimlerine bir katkıda bulunmaları beklenir. Ancak, hem müfettişlerimiz bu konuda yeterli eğitimi almadıkları için, hem de MEB bünyesinde yeterli sayıda müfettiş

olmadığından müfettişler bu fonksiyonlarını gereği gibi yerine getiremiyorlar. Dahası, öğretmenin, kendisini değerlendirme rolü olan birisiyle sorunlarını paylaşarak yardım istemesi de düşünülemez.

Eğitimin geliştirilmesinde öğretmenin rolü günümüzde herkes tarafından bilinmektedir. Bir toplumun kalkınması için öncelikle yetişmiş insan gücüne ihtiyaç vardır. Yetişmiş insan gücü ise iyi okullarda mümkündür. Bir okulun iyi olabilmesi de, yani öğrencilerinin iyi yetiştirilmesi de öğretmenler tarafından verilen eğitimin kalitesine bağlıdır. Öğretmenin verdiği eğitimin kaliteli olabilmesi için de öğretmenin bizzat kendisinin iyi yetiştirilmiş olması gerekir. Öğretmenin iyi olması ise onun hem hizmet öncesinde iyi yetiştirilmesi, hem de hizmet içinde kendisini geliştirecek olanaklardan yararlanmasını sağlamakla olasıdır. Bunun için de öğretmene her yönden destek olunmalıdır ki, öğretmen kendisini hem kişisel olarak hem de meslekî açıdan geliştirebilsin.

(*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü.

(1)The HolmesGroup. **Tomorrow's teachers:A report of the HolmesGroup**. East Lansing, MI: Author, 1986.

(2)Seferoğlu, S.S. "Hizmet İçinde Meslekî Gelişim ve Uzaktan Eğitim Teknolojilerinin Kullanılması", **Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu**, Sayı:1, 1999, s.103-111. (Kara Kuvvetleri, Eğitim ve Doktrin Komutanlığı,Balgat-Ankara)

(3)Lieberman, A. & Miller, L. (Eds.) **Teachers, their world, and their work:Implications for school improvement**. Alexandria, VA:Association for Supervision andCurriculum Development, 1984.

(4)Rosenholtz, S.J. "Political myth about education reform:Lessons from research on teaching", **PhiDelta Kappan**, Cilt:66, Sayı:5, 1985, s.349-355.

(5)Rosenholtz, **a.g.e.**

(6) Nural,E. **Liselerde Yönetici ve Öğretmenlerin Eğitimde Uzmanlık Hizmetleri Gereksinimi Konusundaki Görüşleri:Trabzon İli Örneği**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1999.

(7) Üstüner, M.**Okul Yöneticilerinin Öğretmenleri Etkilemekte Kullandıkları Güçler ve Öğretmen Morali:Malatya İli Örneği**, Yayımlanmamış Doktora Tezi,Hacettepe Üniversitesi,Ankara, 1999.

(8)Günbayı, İ.**İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyumu: Malatya İli Örneği**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1999.

(9) Nural, **a.g.e.**

(10)Okutan,M.**İlkokullarda Kurum Teftişinin Değerlendirilmesi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1996.

(11) Darling-Hammond, L.**Who should provide instructional leadership?The case for teacher involvement**, Unpublished manuscript.Washington, DC:Education and Human Resources Department,Rand Corporation, 1987.

(12)Futrell, M.H.Selecting and compensating mentor teachers:A win-win scenario. **Theory Into Practice**,Cilt: 27, Sayı: 3, 1988, s.223-225.

(13)Demirbolat,A. **İlköğretim okullarında örgütsel çatışmaya neden olabilecek durumların çatışma yaratma dereceleri hakkında yönetici ve öğretmen görüşleri:Ankara İli Örneği**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1997.

(14)Darling-Hammond, **a.g.e.**

